

Алеко Константинов

Страст
Безделица с претенции на
художественост

Че аз съм щастливец, това го знае цяла България; но туй, което никой не знае, то е, че днес няхах четиридесет и пет стотинки да си купя тютюн. Това обстоятелство никак не ми попречи обаче да съхрания своето царствено величие. Аз все пак гледах на света и хората тъй, като че милион Ротшилдовци и Вандербилтовци мога да ги натъпча в джеба на жилетката си; а пък нашите богаташи не представляваха пред моите очи нещо повече от пепелта на снощната ми последна цигара. Това е всичко хубаво, ама тютюн все пак няма, да го вземе дяволът! Глупава страст!

Вървя из улиците и погледът ми разсеяно се мята от фигура на фигура и всяка фигура още повече укрепява съзнанието ми, че аз съм щастливец. Ето например онзи предприемач: кой може да се отнесе към него с уважение? На кой господ не се е кланял той само и само да не бракуват неговите батакчийски доставки? И защо му са пустите пари, дето ги печели, когато живее като говедо? Ето онзи висши чиновник: какви подлости не е извършил той, за да достигне до чина, който всеки знае, че недостойно занимава. Ето и един министър насреща ми: за него ако не друго, знае се поне, че е бил герой на една мерзка драма, а освен това знае се, че той е заплашвал някой гарги с военно положение. А за мене светът не само че не знае подобни гадости, но и всъщност ги няма у мен, па и не ги е имало и, уверен съм, няма и да ги има. Ето кое съзнание ме кара да се вирам с почтение само в кръга на бедността, като мисля, че доволството и богатството са заклеямени ако не с позор, то поне с малко подлост. И аз гледам на богатството почти с презрение. Това не е завист, съвсем не. И как можеш да завиждаш на това, което ти докарва отвращение, понеже знаеш, че не е плод на честен труд или щастлив случай, а рента е унижението и лакейството. Ето онзи приятел: на вид има всички качества, за да бъде почтена и уважавана личност; но като зная какви са били подбудителните мотиви на неговата действителност в онова акционерно дружество, аз не мога вече да го уважавам. Ето и княза насреща ми: аз и него ако го поздравя, поздравявам го с такова изражение, като кога искам да кажа на някого „Кача аларъм бен сени!“ (Бел. ред. Колко ми струваш ти!) Ама ще речете защо? – Твърде естествено. Аз мога да попитам *някого*:

– Я ми кажи, голубчик, ти къде беше и какво прави например на 5 август 1894 г. между 11 и 12 часа преди пладне, а?

А виж, на мен такъв въпрос никой не може да зададе и няма защо...

Ето по коя причина, като не може нищо да смути моето душевно спокойствие, аз съзнавам преимуществото си пред другите и се смятам за цар, майка му мечка. Добре, ама тютюн няма, да го вземе дяволът! Па

ми се пуши, страшно ми се пуши. Глупава страст! И аз почвам да философствувам: в този същия момент, когато аз седя с перо в ръка в моята полутемна келийка, колко ли дечица простират ръце към майките си и искат корица хлябец, колко ли коварно излъгани моми са изхвърлени на произвола на съдбата и със съкрушение правят избор между гладната смърт и позора; колко ли се давят, колко ли пороят залива, колко ли зверове разкъсват, колко ли пожари поглъщат; и като сравнявам с тези нещастници моето положение, аз отново давам подкрепа на убеждението си, че съм *щастливец*, и се успокоявам. Успокоя се и натопя перото в мастилницата с намерение да почна да пиша. Но лъхва ветрец през отворения прозорец и навява от пепелницата до носа ми миризмата на угасената и смачкана снощи цигара... Не мога, не мога да пиша! Чудна привичка! Грабвам шапката и хайде на улицата. Учрежденията изригват вече тъпни чиновници. Пладне. Обменявам се с поздравления. Сегиз-тогиз чувам отзаде ми да шушнат: „Ето, този е щастливецът!“ „Тъй ли? Защо не ми каза по-рано да го видя.“ Аз се смея под мустак и в блажено упоение въртя безгрижно бастона си. Хубаво, ама сега-засега щастливецът няма пари за една цигара тютюн. Добре, че в гостилницата е даден овреме един аванс, та поне яденето е обезпечено. Обядвам, обсипан с услуги и любезности. Прекрасно, ами тютюн? И още след обяд! До мен сядат двама приятели, но те, като за проклетия, не пушат. Блазе им! Те излязоха, а аз останах и си поръчах кафе. Ами сега? Как ще сръбна аз първата глътка кафе, като няма да си напълня устата с тютюнев дим? Еле щастие: връща се със сияйно лице бързешката един от двамата току-що излезли приятели и захлестено ми прошепва:

– Скоро, скоро, ако искаш да видиш нещо интересно, излез веднага на улицата.

Грабвам си шапката, зарязах кафето и навън. Сърцето ми подскача за какво ще бъде туй „интересно нещо“. Наистина! До къшето на „Славянска беседа“ беше изправена тя... Ботеро!... Хубаво бе, приятелю, ама да имаше сега и една папироска. Но това си го мисля, не го казвам.

– А бе аз мисля, че имам да ти давам пет лева. На ти сега два, а другите довечера. – Това ми го каза един друг приятел, който идеше отсреща и трябваше да ме хване за ръката, защото аз бях се втренил... Усещате се в кого?

Взех тези два лева и да ме видеше някой в този момент, ще ме счете за обладател на два милиона. Купих си тютюн, отидох в келията си, разрязох една нова книга, запуших... Създателю, благодаря ти! Има ли пощастлив човек от мене?... Добре, че не съм народен учител в

софийските основни училища: на тях и за сол пари не дават!...

София, 25 октомври 1895 г.

КРАЙ

Източник: Словото

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3726>]